

การศึกษาความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

A study on members' knowledge and understanding towards the Principle of Dairy Cooperatives Operation in Upper Northern Thailand

ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล^{1*}

Panuphan Prapatigul^{1*}

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมกับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 289 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับปานกลาง การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ รายได้จากการเลี้ยงโคนมและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์โคนม

คำสำคัญ : ความรู้และความเข้าใจ, สหกรณ์โคนม

ABSTRACT: The objectives of this study were to study the relationship between personal characteristics, socio-economic factors and members' knowledge and understanding towards the Principle of Dairy Cooperatives Operation in Upper Northern Thailand. The samples in this study were 289 dairy farmers who member of Dairy Cooperative in Upper Northern Thailand, derived by a multi-stage sampling technique. The tools used to collect data were questionnaires. Statistical techniques used were Frequency, Percentage, Arithmetic Mean, Maximum, Minimum, Standard Deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis. The study showed nearly middle level of perception about knowledge and understanding towards the Principle of Dairy Cooperatives Operation in Upper Northern Thailand. From hypothesis testing, the statistically significant at 0.01, related to members' knowledge and understanding towards the Principle of Dairy Cooperatives Operation in this study were revenue raising dairy and level of participation in Dairy Cooperative activities.

Keywords: Knowledge and understanding, Dairy cooperative

¹ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50300

Department of Agricultural Economics and Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University 50300

* Corresponding author: panuphan69@hotmail.com

บทนำ

การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในภาคเหนือตอนบน เริ่มต้นประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่มีโครงการไทย-เยอรมัน ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันตั้งขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในภาคเหนือตอนบนให้แพร่หลายและถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการในปี พ.ศ. 2517 จึงเกิดการรวมตัวจัดตั้งสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ขึ้นเป็น สหกรณ์โคนมแห่งแรก ในภาคเหนือตอนบน (เบญจพรหม และคณะ, 2540) ต่อมาเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่อื่นๆจึงเกิดการรวมตัว จัดตั้งสหกรณ์โคนมและกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมขึ้น จนในปัจจุบันนี้ภาคเหนือตอนบนมีจำนวนสหกรณ์โคนมทั้งหมด 16 สหกรณ์โคนมและ 2 กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม กระจายอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบนซึ่งได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และจังหวัดแพร่ มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นสมาชิกจำนวน 1,046 ราย (กรมปศุสัตว์ 2550) สามารถผลิตนํ้านมดิบได้เฉลี่ยวันละ 150 ตัน ซึ่งปริมาณนํ้านมดิบร้อยละ 97 จะนำไปผลิตนมพร้อมดื่มในโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนที่เหลืออีกร้อยละ 3 จะถูกนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์นมต่างๆ

แม้ว่าสหกรณ์โคนมทุกแห่งในภาคเหนือตอนบน จะถูกจัดตั้งมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี แต่การดำเนินงานของสหกรณ์โคนมที่ผ่านมานั้นยังคงประสบปัญหาหลายประการ ส่งผลทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์โคนมไม่เกิดการพัฒนาเท่าที่ควร โดยเฉพาะสหกรณ์โคนมขนาดเล็กซึ่งมีปัญหาด้านการดำเนินงานอย่างเห็นได้ชัด อาทิเช่น ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์ปัญหาจำนวนสมาชิกที่ลดลง และปัญหาด้านการตลาด เป็นต้น สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอย่างแท้จริง จึงทำให้สมาชิกขาดความสนใจและกระตือรือร้นต่อสหกรณ์ ที่สำคัญคือ สมาชิกไม่มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสหกรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ

ศึกษาถึงความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์โคนมในการหาแนวทางสร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิก เพื่อสร้างความรู้สึกรู้ถึงความเป็นเจ้าของสหกรณ์โคนมให้มากยิ่งขึ้นต่อไป วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาถึงความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ และความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ จำนวน 5 ท่าน หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนมตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 20 คน และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจำนวน 18 สหกรณ์ในพื้นที่ 5 จังหวัดที่มีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยง โคนม ได้แก่ เชียงใหม่ (215 ราย) เชียงราย (37 ราย) ลำพูน (27 ราย) ลำปาง (5 ราย) และแพร่ (5 ราย) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) และการคำนวณขนาดสัดส่วนที่เหมาะสม (Proportional allocation) จากข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวนทั้งสิ้น 1,046 ราย คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนในระดับ 0.05 (ไพบูลย์, 2544) ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 289 ราย นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ได้แก่

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกสหกรณ์โคนม

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดฟาร์มโคนม, ขนาดพื้นที่ถือครองที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม, รายได้จากการเลี้ยงโคนม และภาระหนี้สินคงค้าง

3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การมีตำแหน่งในสหกรณ์โคนม, การมีตำแหน่งทางสังคม, การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ด้านการเลี้ยงโคนม

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การให้ค่าคะแนนและการจัดการกับข้อมูลในส่วนของการมีความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 10 ข้อ หากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจถูกต้องให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และหากมีความรู้และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน และใช้การกำหนดระดับคะแนนแบบอิงกลุ่ม (ตาย, 2526) ซึ่งคำนวณได้จากค่าเฉลี่ย + ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(4.94+1.38)$ ได้ระดับความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 3 ระดับ ดังนี้

- ความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำ (มีคะแนนน้อยกว่า 3.56 คะแนน)
- ความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (มีคะแนนระหว่าง 3.56-6.32 คะแนน)
- คะแนนความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับสูง (มีคะแนนมากกว่า 6.32 คะแนน)

การให้ค่าคะแนนและการจัดการกับข้อมูลในส่วนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ภาคเหนือ

ตอนบนของประเทศไทย จำนวน 10 ข้อ แบ่งค่าการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ไม่เคยเข้าร่วมเท่ากับ 1 คะแนน, เข้าร่วมบางครั้งบางคราวเท่ากับ 2 คะแนน และเข้าร่วมทุกครั้งเท่ากับ 3 คะแนน และวัดระดับของการมีส่วนร่วมโดยใช้ Likert scale (บุญชม, 2542) ซึ่งคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้นจาก (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น เท่ากับ 0.66 คะแนน ได้ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 3 ระดับ ดังนี้

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์อยู่ในระดับต่ำ (คะแนนระหว่าง 1.00-1.66)
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 1.67-2.33)
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์อยู่ในระดับสูง (คะแนนระหว่าง 2.34-3.00)

ผลการวิจัย

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 289 คน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.20 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 47.80 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.20 และมีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนมมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.90 ส่วนใหญ่เป็นฟาร์มโคนมขนาดกลาง (มีแม่โค 11 -20 ตัว) คิดเป็นร้อยละ 54.67 มีพื้นที่ถือครองที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.90 มีรายได้จากการเลี้ยงโคนม 10,001-20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 33.60 มีภาระหนี้สินคงค้างอยู่ระหว่าง 50,001-150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.20 กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งในสหกรณ์โคนม และตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมจากบอร์ดข่าวหน้าสหกรณ์โคนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.80 และมีการติดต่อสื่อสารกับอาสาสมัครเยี่ยมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.20

ระดับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อการหลัก การดำเนินงานของสหกรณ์โคนม

Table 1 พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องจำนวนมาก อาทิเช่น สหกรณ์โคนม จะช่วยให้สมาชิกเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 96.19) รองลงมา คือ สมาชิกจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสหกรณ์จึงจะทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 94.80) และสมาชิกของสหกรณ์มีสิทธิในการเข้าร่วมวางแผนการดำเนินงานของสหกรณ์ (ร้อยละ 89.27) ตามลำดับ

สำหรับข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องจำนวนมาก เช่น สมาชิกของสหกรณ์โคนมจะต้องมีความไว้วางใจคณะกรรมการในเรื่องการบริหารของสหกรณ์ (ร้อยละ 95.85) รองลงมา คือ สหกรณ์โคนม จะแบ่งกำไรให้กับสมาชิก โดยแบ่งตามจำนวนหุ้นที่ถือเท่านั้น (ร้อยละ 87.54) และสหกรณ์โคนมจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับเงินทุนของสหกรณ์เป็นสำคัญ (ร้อยละ 68.17) ตามลำดับ

Table 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจต่อการหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย = 4.94 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) เมื่อทำการจัดกลุ่มช่วงคะแนนเฉลี่ยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.36 มีความรู้และความเข้าใจต่อการหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม อยู่ในระดับปานกลาง (ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.6-6.32) ร้อยละ 20.42 มีความรู้และความเข้าใจต่อการหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 6.32) โดยมีเพียงร้อยละ 15.22 ที่มีความรู้ และความเข้าใจต่อการหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอยู่ใน ระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 3.6)

ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรม ต่างๆ ของสหกรณ์โคนม

Table 3 พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับมาก เช่น การเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี (คะแนนเฉลี่ย = 2.91) การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (คะแนนเฉลี่ย =

2.90) และการให้ความร่วมมือในการผลิตน้ำนมดิบที่มีคุณภาพดีอยู่เสมอ (คะแนนเฉลี่ย = 2.88) ตามลำดับ

สำหรับข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับน้อย เช่น การซื้อหุ้นเพิ่มเติมจากจำนวนหุ้นเดิมที่มีอยู่ (คะแนนเฉลี่ย = 1.36) การเป็นตัวแทนของสหกรณ์เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ เช่น การฝึกอบรม การประชุม เป็นต้น (คะแนนเฉลี่ย = 1.58) และการแนะนำให้สมาชิกรายอื่นๆ ซื้อหุ้นเพิ่มเติม, การเสนอความคิดเห็น แนะนำทางการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์ในที่ประชุม (คะแนนเฉลี่ย = 1.85) เท่ากัน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมของระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์โคนม อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.23 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน)

ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความต้องการ ของสมาชิกต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สหกรณ์โคนมส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุน ราคาซื้อน้ำนมดิบในปัจจุบันยังคงมีราคาที่ต่ำอยู่ และสินค้าที่สหกรณ์โคนมนำมาจำหน่ายให้กับสมาชิกยังมีน้อยชนิด ไม่หลากหลาย เป็นต้น สำหรับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม พบว่า ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุนเงินทุนให้กับสหกรณ์โคนม โดยเฉพาะสหกรณ์โคนมขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดการฝึกอบรมด้านการบริหารงานสหกรณ์ให้กับคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนม ตลอดจนสมาชิกของสหกรณ์โคนมให้มีความรู้และความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการบริหารงานสหกรณ์โคนมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอแนะให้มีการรวมกลุ่มกันของสหกรณ์โคนมและกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับโรงงานแปรรูปนมและโรงงานอาหารสัตว์ อีกทั้งเสนอให้ภาครัฐแสดงความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยง

โคนมอย่างแท้จริง อาทิ การจำกัดปริมาณการนำเข้านมผงจากต่างประเทศให้เป็นไปตามข้อตกลง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนบริโภคนมพร้อมดื่มที่ทำจากนมโคแท้ โดยเฉพาะเด็กนักเรียน และการขยายตลาดนมและผลิตภัณฑ์นมของเกษตรกรไทยไปยังตลาด ประเทศากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งในสหกรณ์โคนมโคนมจะมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมมีโคนมมีต่อตอนบนของประเทศไทย มี 2 ตัวแปร เพื่อนบ้าน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม

เมื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์หัดถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้จากการเลี้ยงโคนมและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปและวิจารณ์

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังไม่เข้าใจถึงหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอย่างแท้จริง เพราะความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่ยังคงมีความรู้และความเข้าใจที่ผิดในบางประเด็น อาทิเช่น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์โคนมที่คิดว่าเป้าหมายของสหกรณ์โคนมคือการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรให้มากที่สุด, การบริหารงานของสหกรณ์โคนมนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร

คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โคนมเท่านั้น และสหกรณ์โคนมจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับเงินทุนของสหกรณ์เป็นสำคัญ เป็นต้น นั้นแสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังมองว่าการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โคนมเท่านั้น และสมาชิกจะให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมซึ่งเป็นผลมาจากการที่สมาชิกไม่มีความรู้และความเข้าใจต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมอย่างแท้จริงสอดคล้องกับ อนุสร ใจแจ่ม (2548) ที่ศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความเข้าใจในหลักการสหกรณ์เท่าที่ควรจึงทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปในอนาคตแทบทั้งสิ้น

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ รายได้จากการเลี้ยงโคนมและระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ บัณฑิต (2532) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของสหกรณ์ส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์ของสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์จะต้องให้ความสำคัญในการเพิ่มรายได้จากการเลี้ยงโคนมควบคู่ไปกับการที่จะทำให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนมให้มากขึ้น โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์ สิ่งสำคัญสหกรณ์จะต้องบริหารงานโดยยึดหลักการของประชาธิปไตยเป็นสำคัญ นั้นย่อมจะส่งผลทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสหกรณ์อย่างแท้จริง สิ่งที่ตามมาคือ สหกรณ์สามารถตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของสมาชิกได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดียิ่งขึ้น

Table 1 Level of members' knowledge and understanding towards the principle of Dairy Cooperative Operation.

Content	True		False		Total	
	Frequency	%	Frequency	%	Frequency	%
1. The objective of the cooperative business to profit the most.	117	40.48	172	59.52	289	100
2. The Dairy Cooperative to focus on increasing the number of member rather than increase capital.	181	62.63	108	37.37	289	100
3. Members of the dairy cooperative are eligible to participate in planning the cooperative operation.	258	89.27	31	10.73	289	100
4. Management of dairy cooperative from the decision of Executives, Board directors and officers of Dairy Cooperative only.	105	36.33	184	63.67	289	100
5. The dairy cooperative will share profit with members. Divided by the number of share held only.	36	12.46	253	87.54	289	100
6. Members must have a sense of ownership dairy cooperative. It will make a successful dairy cooperative.	274	94.80	15	5.20	289	100
7. The dairy cooperative will be successful depends on financing of dairy cooperative is important.	92	31.83	197	68.17	289	100
8. Stock of the dairy cooperative will change depending on economic conditions in that year.	138	47.75	151	52.25	289	100
9. Members of dairy cooperative must have trust in the board directors to manage cooperative.	12	4.15	277	95.85	289	100
10. The dairy cooperative will contribute the members of helping each other.	278	96.19	11	3.81	289	100

Table 2 Conclusion the score of members' knowledge and understanding towards the principle of Dairy Cooperative.

The score of members' knowledge and understanding towards the principle of Dairy Cooperative. (full score = 10)		Frequency	%
Score of knowledge and understanding in low level (Less than 3.56)		44	15.22
Score of knowledge and understanding in middle level (between 3.56 – 6.32)		186	64.36
Score of knowledge and understanding in high level (more than 6.32)		59	20.42
Score lowest	2	Score highest	9
Mean	4.94	Standard deviation	1.38

Table 3 Level of participation of members in the activities of Dairy Cooperative.

Content	Mean	Standard deviation	Level of participation
1. Group Meeting attendance	2.90	0.31	High
2. Annual general meeting attendance	2.91	0.34	High
3. Meeting and training about principle of Dairy Cooperative operation attendance.	1.93	0.80	Middle
4. Meeting and training about dairy raising attendance.	2.49	0.60	High
5. Purchase additional shares of existing stock.	1.36	0.59	Low
6. Encourage other members to buy additional shares.	1.85	0.73	Middle
7. Offer comments, guidance through problems of cooperative in the group meeting.	1.85	0.73	Middle
8. Focus on the production of raw milk quality is always good.	2.88	0.40	High
9. Participation in social event of Dairy Cooperative such as Children's Day and Dairy Cooperative Anniversary.	2.49	0.66	High
10. Representation of the Dairy Cooperative to join the activities of government such as training and conference.	1.58	0.71	Low
Overview: Level of participation in activities of Dairy Cooperative.	2.23	0.31	Middle

สิ่งสำคัญที่สุดที่ควรเร่งดำเนินการเป็นลำดับแรก คือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย อาทิ เช่น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม สหกรณ์โคนม โรงงานแปรรูปนม และหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ที่จะต้องเร่งในการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการบริหารจัดการอุตสาหกรรมโคนมของไทยให้มีความเข้มแข็ง โดยต้องเล็งเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่ให้เกิดการเอาวัดเอาเปรียบกันและมุ่งหวังให้ผู้บริโภคในประเทศได้บริโภคน้ำนมที่มีคุณภาพและราคาที่ยุติธรรมซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและด้านสุขอนามัยให้กับคนไทยอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า รายได้จากการเลี้ยงโคนมและระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์โคนมมีผลต่อความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ดังนี้

1) การเพิ่มรายได้จากการเลี้ยงโคนมให้กับสมาชิกสหกรณ์โคนม โดยที่ผู้บริหาร คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ต้องให้ความสำคัญในการเข้าไปดูแลและเอาใจใส่กับสมาชิกให้มากขึ้น อาทิเช่น การให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการและเงินทุนให้กับสมาชิกในการพัฒนาฟาร์มโคนมของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสมาชิกที่มีปัญหาในด้านรายได้จากการเลี้ยงโคนมน้อยที่สำคัญสหกรณ์จะต้องสร้างกระบวนการที่จะทำให้สมาชิกเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งนั่นย่อมจะทำให้สหกรณ์เกิดความเข้มแข็งและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มากขึ้น โดยที่ผู้บริหาร คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนการให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ

สหกรณ์ให้เกิดขึ้นกับสมาชิกส่งผลทำให้ความรู้และความเข้าใจของสมาชิกต่อหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โคนมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเรื่องนี้ ตลอดจนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ผู้บริหาร คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โคนมในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2550. ประมวลสถิติประจำปี 2550. ศูนย์สารสนเทศกรมปศุสัตว์, กรุงเทพฯ
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2552. หลักการการสหกรณ์. แหล่งข้อมูล http://203.185.148.54/know_coop07.html ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2552.
- กาญจนา อรุณสุขจุ. 2546. ความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ จำกัด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2532. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสหกรณ์วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ต่าย เชียงฉ. 2526. ทฤษฎีการทดสอบและวัดผลการศึกษา. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2542. การวิจัยเบื้องต้น. สำนักพิมพ์สุวิทย์สาส์น, กรุงเทพฯ.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ. 2540. เศรษฐกิจ สังคม และระบบการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ไพบุลย์ สุทธสุภา. 2544. วิจัยวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อนุสร ใจแจ่ม. 2548. การดำเนินงานของสหกรณ์โคนมแม่ใจ จำกัด ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.